

Πανελλήνιες Εξετάσεις Ημερήσιων Γενικών Λυκείων

Εξεταζόμενο Μάθημα: **Αρχαία Προσανατολισμού, Ανθρωπιστικών Σπουδών**

Ημερομηνία: **11 Ιουνίου 2018**

Ενδεικτικές Απαντήσεις Θεμάτων

Διδαγμένο κείμενο

Μετάφραση

A.

Δικό μας έργο, λοιπόν, είναι είπα εγώ, εμείς οι ιδρυτές της πόλης και να αναγκάσουμε τις καλύτερες φύσεις να φτάσουν στο μάθημα (ή να επιδοθούν) το οποίο προηγουμένως παραδεχτήκαμε πως είναι το ανώτατο, να δουν δηλαδή το αγαθό και να ανέβουν εκείνη την ανηφορική οδό, και αφού ανέβουν, όταν το δουν αρκετά, να μην τους επιτρέπουμε αυτό που τώρα τους επιτρέπεται.

Ποιο πράγμα;

Το να μένουν συνεχώς, είπα εγώ, στον ίδιο τόπο και να μη θέλουν να κατέβουν πάλι κοντά σ' εκείνους τους δεσμώτες ούτε να συμμετέχουν και στους κόπους και στις τιμές (που έχουν θεσπιστεί) σ' εκείνους, είτε είναι ταπεινότερες είτε σπουδαιότερες.

Έπειτα, είπε (ενν. ο Γλαύκων), θα αδικήσουμε αυτούς (τους φιλοσόφους) και θα τους κάνουμε να ζουν χειρότερα, ενώ είναι δυνατόν αυτοί (να ζουν) καλύτερα;

B1.

B2.

α. Στο συγκεκριμένο χωρίο, Ο Σωκράτης αντικρούει την άποψη του Γλαύκωνα και του υπενθυμίζει ότι τελικός σκοπός του νόμου, τον οποίο προσωποποιεί, είναι η ευδαιμονία (**εὖ πράττειν**) όλης της πόλης και όχι μόνο μιας κοινωνικής ομάδας, παρουσιάζοντας έτσι τον εξαναγκασμό των φιλοσόφων ως επιταγή του νόμου. Φαίνεται πως ο Σωκράτης βλέπει το δίκαιο από τη σκοπιά του συλλογικού συμφέροντος και εκφράζει κοινωνιοκεντρικές αντιλήψεις για την πολιτική οργάνωση της πόλης - κράτους. Πιστεύει ότι δεν πρέπει να απασχολήσει τους φιλοσόφους το θέμα των καλύτερων ή χειρότερων συνθηκών ζωής, αλλά

ΜΕΘΟΔΙΚΟ

το πώς αυτοί θα συνεισφέρουν στην πόλη. Έτσι, στην ένσταση του Γλαύκωνα απαντά προβάλλοντας το γενικό καλό της πολιτικά οργανωμένης κοινότητας ως αγαθό επιβαλλόμενο από τον νόμο.

β. Ο νόμος είναι ένας γραπτός κανόνας που θεσπίζεται από το κράτος και ρυθμίζει τις σχέσεις των πολιτών μεταξύ τους και προς το κράτος με στόχο την ομαλή συμβίωση των ανθρώπων και την ομαλή λειτουργία της κοινωνίας. Οι νόμοι, επειδή επιβάλλονται με τον καταναγκασμό και η τήρησή τους είναι υποχρεωτική, οπωσδήποτε περιορίζουν την ελευθερία του ανθρώπου, παράλληλα όμως την κατοχυρώνουν και την προασπίζουν με τους περιορισμούς που επιβάλλουν στους άλλους, δημιουργώντας μάλιστα και αντίστοιχα δικαιώματα. Ο στόχος του νόμου κρίνεται δημοκρατικός, εφόσον αφορά στην επικράτηση της δικαιοσύνης ως προϋπόθεσης εξασφάλισης του κοινού συμφέροντος. Στην ιδεώδη πολιτεία του Πλάτωνα ο νόμος προσωποποιείται αλλά φυσικά δεν παύει να είναι ανεπηρέαστος από προσωπικές συμπάθειες και αντιπάθειες («ού μέλει νόμω», «μηχανᾶται», «συναρμόττων», «ποιῶν», «αὐτός ἐμποιῶν», «οὐχ ἵνα ἀφιῆ», «ἀλλ' ἵνα αὐτοῖς καταχρῆται»). Δίνεται η εντύπωση ενός προσώπου που με τη στάση, τις ενέργειες, τις αρμοδιότητες και γενικά με το κύρος και την ισχύ του γίνεται ο κύριος ρυθμιστής των λειτουργιών του κράτους και των ενεργειών των πολιτών, ο κυβερνήτης, η ψυχή της πολιτείας.

Ο Σωκράτης απαντώντας στην ένσταση του Γλαύκωνα προσωποποιεί το νόμο και του αποδίδει τρεις βασικές λειτουργίες, ώστε να επιτευχθεί ο σκοπός του θεωρητικού οικοδομήματος της πολιτείας που δεν είναι άλλος από την ευδαιμονία όχι μιας κοινωνικής ομάδας, αλλά ολόκληρης της πόλης. Η ηθική αναγκαιότητα υποχρεώνει το φιλόσοφο να περάσει από την ευτυχία του θεωρητικού βίου στον ενεργητικό βίο της πολιτικής ζωής.

Με τρεις τροπικές μετοχές σε χρόνο ενεστώτα που δηλώνουν διάρκεια προσπαθεί να καταδείξει τη λειτουργία και το στόχο του νόμου:

α) συναρμόττων τούς πολίτας πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκη (κοινωνική λειτουργία νόμου):

Η λειτουργία του νόμου αποσκοπεί στην αρμονική συμβίωση των πολιτών, η οποία είναι αποτέλεσμα της αρμονίας των μερών της ψυχής, δηλαδή της υποταγής του κατώτερου μέρους της ψυχής στο ανώτερο. Και στην περίπτωση που ο πολίτης δεν μπορεί να οριοθετήσει τη συμπεριφορά του πρέπει να συμμορφωθεί στις υποδείξεις του εμπειρότερου, του σωφρονέστερου, του σοφότερου. Ο νόμος, λοιπόν, πρέπει να πείσει τους πολίτες να

ΜΕΘΟΔΙΚΟ

υπακούουν σε αυτόν εφαρμόζοντας την πειθώ και τη βία. Γι' αυτό ο άριστος νομοθέτης συνδυάζει την πειθώ με τη βία που αφορά τον άπειρον παιδείας όχλον. Ο νόμος δηλαδή δε χρησιμοποιεί τα ίδια μέσα για όλες τις κοινωνικές τάξεις κι αυτό δικαιολογείται ως εξής:

Η πειθώ, η χρήση δηλαδή λογικών επιχειρημάτων και η προβολή υγιών προτύπων μέσω της παιδείας, στοχεύει στην εκούσια υποταγή των πολιτών στις επιταγές του νόμου και στη συνειδητοποίηση ότι προέχει το κοινωνικό συμφέρον. Η μέθοδος αυτή αφορά κυρίως τους πεπαιδευμένους.

Η βία, από την άλλη, είναι κατάλληλο μέσο για να αναγκάσει μέσω των κυρώσεων τους απαιδευτούς να εναρμονίσουν τη συμπεριφορά τους με το κοινωνικό καλό, εφόσον αυτοί λόγω έλλειψης γνώσης και κυριαρχίας του επιθυμητικού μέρους στην ψυχή τους, δεν πείθονται και άρα δεν μπορούν να προτάξουν το κοινό συμφέρον.

Ο καταναγκασμός προέρχεται από το νόμο και δεν επιβάλλεται τυραννικά ούτε από την μία κοινωνική τάξη σε βάρος της άλλης. Οι πολίτες οφείλουν υπακοή στους φιλοσόφους, έστω και με τη βία, γιατί αυτοί ενσαρκώνουν το νόμο. Αλλά και για την ανώτερη τάξη υπάρχουν αυστηροί περιορισμοί (ζωή πειθαρχημένη και λιτή, δεν έχουν ούτε περιουσία ούτε θα κτίζουν μεγάλες και ωραίες κατοικίες ούτε θα διαθέτουν χρήματα ούτε θα φιλοξενούν γνωστούς και φίλους) και ηθικός εξαναγκασμός να συνδυάσουν της ευτυχία του θεωρητικού με τον πρακτικό πολιτικό βίο. Όλοι οι πολίτες είναι υποχρεωμένοι να υπακούουν στο νόμο, για να προσφέρουν στην πόλη το μέγιστο δυνατό.

β) ποιῶν μεταδιδόναι τὰς ὠφελείας ... ὠφελεῖν (οικονομική λειτουργία νόμου):

Η πόλη οικίζεται επειδή κανείς δεν είναι αυτάρκης παρά πολλῶν ἔνδεής. Ο καταμερισμός λοιπόν της εργασίας προσπορίζει οικονομικά οφέλη προς όλα τα μέλη της κοινωνίας με αποτέλεσμα το άτομο, φύσει ἔνδεές ὄν, να καλύπτει στα πλαίσια της πόλεως την ἔμφυτη ανεπάρκειά του. Ο νόμος λοιπόν κατοχυρώνει μια από τις βασικές ιδρυτικές αρχές της πόλης και εγγυάται την αυτάρκεια του ανθρώπου μέσα από τον ορθό καταμερισμό ρόλων. Κι αυτό γιατί κατανέμει εργασίες στους πολίτες με βάση αυτό για το οποίο είναι πλασμένοι και καταλλήλως εκπαιδευμένοι, δηλαδή με βάση τις πραγματικές τους ικανότητες, ώστε ο καθένας να προσφέρει για το κοινό καλό το μέγιστο δυνατό. Έτσι καλλιεργούνται ανάμεσα στους πολίτες σχέσεις συνεργασίας, αλληλοβοήθειας, αλληλοπροσφοράς και αλληλεγγύης, κάτι που οδηγεί στην αξιοκρατία και στο συνακόλουθο αλληλοσεβασμό και στο αίσθημα δικαιοσύνης και τελικά στο σύνδεσμο των πολιτών και στην ενότητα της πόλεως.

ΜΕΘΟΔΙΚΟ

γ) καί έμποιῶν ... σύνδεσμον τῆς πόλεως (παιδαγωγική-πολιτική λειτουργία νόμου):

Ο νόμος διαπλάθει ανθρώπους ικανούς να διατηρούν τη συνοχή της πόλης υπαγάγοντας την ατομική επιθυμία στην πολιτική ευταξία. Γι' αυτό περιορίζει την ατομική ελευθερία, τιθασεύει το βουλευτικόν στο λογιστικόν, καλλιεργεί την κοινωνική συνείδηση και, επομένως, δένει μαζί σε μια ενότητα την πόλη λειτουργώντας ως βοηθός («νόμος ὁ βοηθῶν ἔστω τῷ τῆς πόλεως ξυνδέσμῳ μετά θεῶν»). Έτσι, ο πολίτης δεν έχει ατομοκεντρική συμπεριφορά, δηλαδή δεν κάνει ανεξέλεγκτα ὅ,τι θέλει, δε λειτουργεί αποκλειστικά ως άτομο, αλλά αντίθετα η παρουσία και η δράση του έχουν κοινωνιοκεντρικό χαρακτήρα, εφόσον δεν ενδιαφέρεται μόνο για το άτομο του και θέλει να προσφέρει και στους άλλους έχοντας κατά νου ὅτι η πόλη είναι ένα οργανωμένο σύνολο και ὅτι η συνύπαρξη προϋποθέτει σε οποιαδήποτε περίπτωση κάποιους οργανικούς δεσμούς μεταξύ των μελών.

B3.

1. Δικαιοσύνη είναι η εντιμότητα στις συναλλαγές σύμφωνα με τον **Κέφαλο**.
2. Ο δεύτερος κύκλος εκπαίδευσης των φυλάκων δεν περιλαμβάνει **τον χορό**.
3. Το πρώτο ταξίδι του Πλάτωνα στις Συρακούσες είχε δραματικές εξελίξεις, γιατί **εκδιώχθηκε κακήν κακώς από το νησί**.
4. Οι φύλακες επίκουροι **επωμίζονται στρατιωτικά και διοικητικά καθήκοντα**.
5. Όταν ο κακούργος κηφήνας αναλάβει με τη βοήθεια του Δήμου την εξουσία, εγκαθιστά **την Τυραννίδα**.

B4.α.

ἀφικέσθαι : ανικανοποίητος
εἶπον : ρήμα
ιδεῖν : ιδέα
μεταδιδόναι : παράδοση

B4.β.

Οι πολίτες στα δημοκρατικά πολιτεύματα απολαμβάνουν τα **αγαθά** που προσφέρουν η ελευθερία και η ισότητα.

Η δυσάρεστη αίσθηση του **πόνου** τον ανάγκασε να οδηγηθεί εσπευσμένα στο νοσοκομείο.

Κατά τον Αριστοτέλη οι έξεις γίνονται η πηγή και των αντίστοιχων ενεργειών κι έτσι δημιουργείται ένα **φαύλος** κύκλος.

Γ1. Μετάφραση

Η ρητορική είναι ανάλογη με τη διαλεκτική· γιατί και οι δύο ασχολούνται με τέτοια θέματα τα οποία, κατά κάποιον τρόπο, ανήκουν στις γνώσεις όλων γενικά των ανθρώπων και καμία επιστήμη δεν είναι διακριτή. Γι' αυτό και όλοι, κατά κάποιον τρόπο, ασκούν και τις δύο· πράγματι, όλοι, μέχρι κάποιο βαθμό, επιχειρούν και να ασκούν κριτική και να εκθέτουν ένα επιχείρημα και να υπερασπίζονται τον εαυτό τους και να διατυπώνουν κατηγορίες. Άλλοι, βέβαια, από τους πιο πολλούς τα κάνουν αυτά τυχαία, άλλοι, όμως, από συνήθεια ως αποτέλεσμα άσκησης. Επειδή, όμως, και με τους δύο τρόπους ενδέχεται (εν. να γίνονται αυτά), είναι φανερό ότι μπορούν (εν. οι άνθρωποι) να τα κάνουν τα ίδια και με μια συγκεκριμένη μέθοδο· πράγματι, για ποιο λόγο πετυχαίνουν κάποιοι από συνήθεια και κάποιοι από τύχη, την αιτία αυτού είναι ενδεχόμενο να τη διερευνήσουμε, όμως, όλοι μπορούν να συμφωνήσουν ότι η τέτοιου είδους διερεύνηση είναι έργο κάποιας τέχνης.

Γ2α.

άφωρισμένης :	άφωρίσθη
ὑπέχειν :	ὑπόσχεσ
πολλῶν :	ταῖς πλείσταις
δρῶσιν :	τῶν δρώντων

Γ2β.

«τά [...] τοιαῦτα [...] πᾶς ἂν ὁμολογήσαι (ὁμολογήσειεν) τεχνῶν ἔργα [...]».

Γ3α.

τῆ διαλεκτικῆ:	ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός ως <u>γενική αντικειμενική</u> στο "ἀντίστροφος"
ἐξετάζειν:	[(ονοματικό ἀναρθρο) τελικό ἀπαρέμφατο ως <u>αντικείμενο</u> στο ρήμα "ἐγχειροῦσιν". (Υποκείμενο: πάντες, σχέση ταυτοπροσωπίας).
θεωρεῖν:	[(ονοματικό ἀναρθρο) τελικό ἀπαρέμφατο ως <u>υποκείμενο</u> στο ἀπρόσωπο ρήμα "ἐνδέχεται". (εννοούμενο υποκείμενο: ἡμᾶς, σχέση ἀναγκαστικῆς ετεροπροσωπίας λόγω ἀπρόσωπης σύνταξης).
ἔργον:	<u>ἀπλό κατηγορούμενο</u> που ἀναφέρεται στο υποκείμενο "τό τοιοῦτον" μέσω του συνδετικῆς ρηματικῆς τύπου "εἶναι".

ΜΕΘΟΔΙΚΟ

Γ3.β.

«Ἐπί δ' ἀμφοτέρως ἐνδέχεται»:

είδος πρότασης: δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση, κρίσεως

εκφορά: εκφέρεται με απλή Οριστική που εκφράζει πραγματικό- βέβαιο, επειδή εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου «δηλόν (έστι)».

Γ3.γ.

- τῶν πολλῶν:** ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός ως γενική διαιρετική στο "οἱ μὲν"
- εἰκῆ:** δοτικοφανές επίρρημα τρόπου ως επιρρηματικός προσδιορισμός στο ρήμα "δρῶσιν"
- ταῦτα:** σύστοιχο αντικείμενο στο ρήμα "δρῶσιν" (με πλήρη μορφή: ταύτας δράσεις ή ταῦτα δράματα)
- διά συνήθειαν:** επιρρηματικός εμπρόθετος προσδιορισμός αιτίας στο ρήμα "δρῶσιν"

Επιμέλεια: Αναστασάκη Γεωργία, Βελντέ Μαρία

Ευχόμαστε καλά αποτελέσματα!

Για την εύστοχη Συμπλήρωση του Μηχανογραφικού Δελτίου συμβουλευτείτε τη νέα έκδοση του Οδηγού Σπουδών: «ΣΠΟΥΔΕΣ & ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ 2017».

Όλες οι απαραίτητες πληροφορίες για τις Σχολές, τις Σπουδές και τα Επαγγέλματα!

Περισσότερες πληροφορίες στην ιστοσελίδα του ΜΕΘΟΔΙΚΟΥ: www.methodiko.net

Μεθοδικό Φροντιστήριο

Βουλιαγμένης & Κύπρου 2, Αργυρούπολη, Τηλ: 210 99 40 999

Δ. Γούναρη 201, Γλυφάδα, Τηλ: 210 96 36 300

Ελ. Βενιζέλου 45 Ν.Σμύρνη, 210 93 10 320

www.methodiko.net